

A Szótári Osztály 2013. évi jelentése

I. Az osztály fő feladatai 2013-ban

A *Nagyszótár V. C–déz*s kötetének főszerkesztése és kiadása, *di–dzs* és *e* betűs szócikkeinek írása, szerkesztése, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése.

II/a. A 2013-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Folytatódott *A magyar nyelv nagyszótára 5. C–déz*s kötete szócikkeinek főszerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, valamint a címszavak morfológiai kódolása, és az év végén megjelent a kötet. Az osztály munkatársai végezték a kiadási előkészítést, a tördelést, a korrektúrát, és ellátták a megjelentetéshez kapcsolódó egyéb kiadói feladatokat is. Folyt a *di–dzs* anyag szerkesztése és az *e* betűs címszavak szócikkeinek írása. Mintegy 1800 új szócikk készült el, és kb. 2100 szócikk szerkesztése történt meg. A szaknyelvi anyag gyűjtésével folytatódott a korpuszbővítés munkálatai, amely egyrészt a szöveggyűjtemény aránytalanságinak kiigazítását célozza, másrészt az első korhatáremelés miatt vált szükségessé. Folytatódott az *f* és elkezdődött a *g* betűs címszólista összeállítása, folyt a forrásjegyzék karbantartása és a filológiai ellenőrzés.

Az *Új magyar etimológiai szótár* munkálataiban folyt a magyar (és részben idegen) nyelvű etimológiai és szótörténeti szakirodalom folyamatos feltárása (folyóiratok, monográfiák). Elkezdődött az Erdélyi magyar szótörténeti tár cédulázásának az 5. kötettől (lehetséges címszók, alakváltozatok, jelentések, korábbi adatok). Folyt a *g*, *gy*, *n* és *p* kezdőbetűs ÚESz.-szócikkek szótörténeti részének javítása. A mintegy 14 000 szócikk végén az EWUng. alapján megtörtént a bibliográfiai utalások elhelyezése. Folyt az EWUng.-szócikkek magyarra fordított etimológiai részeiben a magyar és idegen nyelvi adatok ellenőrzése, (szükség esetén manuális) kiegészítése az *a* és *b* kezdőbetűs szócikkekben. A memoQ 6 fordítástámogató program segítségével folytatódott (illetve lényegében most kezdődött) az EWUng.-szócikkek német nyelvű etimológiai részeinek első változatú magyarra fordítása: elkészült az *a–d*-ig terjedő rész, az *f*, *g*, *i*, *j* és *l* kezdőbetűs anyag, az *e* és *h* kisebb része, valamint a *k–kobold* rész. Összesen mintegy 690 lapnyi EWUng.-szócikk magyar változata készült el.

Az osztály munkatársai közül heten folytatták egyéni kutató-, felsőoktatási, valamint a tudományos közéletben végzett munkájukat, illetve hatan doktori iskolai tanulmányaikat, sor került egy kolléga disszertációjának munkahelyi vitájára.

Egy munkatárs Bolyai-ösztöndíjjal dolgozott József Attila-szótári munkáin. Ennek során szócikkírás történt, és a munkálathoz kapcsolódó előadásokra került sor.

Nagyszótár:

az *C–déz*s kötet megjelentetése, a *di–dzs* kezdetű anyag szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, morfológiai kódolása, *e* betűs szócikkek írása. Folyt az *f–g* betűs címszólista összeállítása és a korpusz bővítése.

Etimológiai szótár:

folytatódott a szakirodalom feltárása, a szótörténeti rész javítása, a bibliográfiai adatok elhelyezése a szócikkekben. A MemoQ 6 fordítástámogató program segítségével folyt az EWUng.-szócikkek német nyelvű etimológiai részeinek magyarra fordítása, folyt az etimológiai adatok kiegészítése.

II/b. Párbeszéd a tudomány és a társadalom között

A Szótári Osztály munkatársai tudományos ismeretterjesztő előadások és nyomtatott, valamint on-line publikációk, valamint rádióműsorok segítségével a laikus érdeklődők ismereteit is gyarapították a nyelvtudomány, különösen a lexikográfia kérdéskörében.

Egy kolléga részt vett a tárcaközi Földrajzinév-bizottság, valamint elnökként az anyakönyvezhető nevek iránti kérelmeket elbíráló intézeti Utónévbizottság munkájában. Az MTA Nyelvhelyességi Tanácsadó Testület titkári teendőit látta el.

Egy kolléga helyesírási és szövegalkotási kurzust tartott a Hatágú Síp Alapítvány és a SZAK Kiadó közös szakírói képzésén.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az osztály négy munkatársa tanított felsőoktatási intézményben: két munkatárs a PPKE BTK Magyar Nyelvészeti Tanszékén, egy a Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén, egy az Eötvös Loránd Tudományegyetemen.

Az osztály munkatársai nyolc tudományos testületi tagsággal rendelkeznek, valamint négy folyóirat, illetve sorozat szerkesztői vagy szerkesztőbizottsági tagjai.

Tudományos testületi tagságok:

MTA Nyelvtudományi Bizottság 1 (titkár)

az MTA Nyelvtudományi Bizottsága mellett működő Szótári Munkabizottság 2 (egyik titkár)

MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottság 2

Szerkesztőbizottsági tagságok:

Édes Anyanyelvünk

Lexikográfiai Füzetek

Magyar Nyelvőr

Névtani Értesítő

Egy kolléga 2013. ápr. 24–26. Pozsonyban volt (Szlovákia) a Comenius Egyetem BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszék, valamint Magyarország Kulturális Intézete szervezésében államközi ösztöndíj keretében. Egy kolléga 2013. augusztus 15.–december 15. között a Jyväskyläi Egyetemen (Jyväskylä, Finnország) kutatott a Finn Akadémia által finanszírozott posztdoktori ösztöndíj keretében. Egy kolléga a prágai Nyelvtudományi Intézetben volt tanulmányúton.

Intézményi és pályázati együttműködések

intézeti kutató(k) neve	együttműködő			pályázati keret
	intézmény neve	tanszék neve	vezető kutató neve	
Gerstner Károly	ISCH COST Action IS1305	Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) Leiden	Prof. Dr. Martin Everaert	167.000 euró (az első évben, a következő még nem ismert)
	European Network of e- Lexicography	Fryske Akademy (Leeuwarden) Berlin- Brandenburgische Akademie der Wissenschaften		
Lipp Veronika	ISCH COST Action IS1305	Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) Leiden	Prof. Dr. Martin Everaert	167.000 euró (az első évben, a következő még nem ismert)
	European Network of e- Lexicography	Fryske Akademy (Leeuwarden) Berlin- Brandenburgische Akademie der Wissenschaften		

Részvétel nemzetközi konferenciákon

előadó	előadás címe	konferencia elnevezése	helye (város)	ideje (pontos „tól- ig” dátumokkal!)
Petykó Márton	Identity construction of internet trolls in discourses of Hungarian political blogs	Meaning, Context and Cognition 2013	Łódź	2013.04.11– 2013.04.13.
Petykó Márton	Positive and negative identity practices of	I-Mean Language and Identity	Bristol	2013.04.18– 2013.04.20.

	internet trolls on Hungarian political blogs			
Baumann Viola, Dömötör Éva	Context (in)dependence of Hungarian discourse markers. The case of <i>aztán</i> .	Grammar and Context. New Approaches to the Uralic Languages	Tartu	2013.06.06 – 06.08
Dömötör Éva, Baumann Viola	Context (in)dependence of Hungarian discourse markers. The case of <i>aztán</i> .	Grammar and Context. New Approaches to the Uralic Languages	Tartu	2013.06.06 – 06.08
Baumann Viola	The role of analogy at conjugation and declension in language acquisition – a Hungarian sample	LingBaW – Linguistics Beyond and Within	Lublin	2013. 11. 14 –16.

Részvétel hazai konferenciákon

előadó	előadás címe	konferencia elnevezése	helye (város)	ideje (pontos „tól-ig” dátumokkal!)
Baumann Viola	Ragozási paradigmák elsajátításának mintázatai – az analógia kitüntetett szerepe	LingDok 2013	Szeged	2013. 11. 28 – 29.
Bogár Edit	A számi nyelvi revitalizáció egyes kérdései	A magyar tudomány ünnepe	Veszprém	2013. november 5–6.
Bogár Edit	Értelem és érzelem, avagy a finnugor nyelvrokonság és a nem finnugor származáselméletek	Nyelv – Irodalom – Történelem (NyIT 2013)	Zalaegerszeg	2013. január 25.

Horváth Péter	A történetírás két pólusa – a tagmondat szemantikájából kiindulva	9. Félúton konferencia	Budapest	2013. október 3–4.
Ittész Nóra	A nyelvi, illetve az enciklopédikus-lexikális elemek szerepe az értelmező szótári értelmezésben	Szótár, lexikon, enciklopédia: kérdések és problémák (IX. Szótárnap)	Budapest	2013. október 16.
Gerstner Károly	A Nyelvtudományi Intézetben készülő Új magyar etimológiai szótár munkálatairól	Velünk élő nyelvtudomány (A Magyar Tudomány Ünnepe)	Budapest	2013. november 11.
Kurcz Ádám István	Temetők (és más heterotópiák) Gion Nándor Szenttamásán	Filológia és irodalom	Piliscsaba	2013. szeptember 4–5.
Mártonfi Attila	Kisenciklopédia a szótárban – a tulajdonnevek írói szótári kidolgozása.	Szótár, lexikon, enciklopédia: kérdések és problémák (IX. Szótárnap)	Budapest	2013. október 16.
Mártonfi Attila–Varrók Ilona	A nagy kulturális és földrajzi távolság lexikográfiai áthidalása a Japán–magyar nagyszótárban.	Szótár, lexikon, enciklopédia: kérdések és problémák (IX. Szótárnap)	Budapest	2013. október 16.
Petykó Márton	Az internetes troll mint identitás kialakítása politikai blogok diskurzusaiban	XIV. Eötvös Konferencia	Budapest	2013.05.03–2013.05.05.
Tamás Dóra Zsófia	Normál és fordított irányú spontán beszéd	9. Félúton konferencia	Budapest, ELTE	2013. okt. 3-4.

Tamás Dóra Zsófia	A visszafelé beszélés artikulációs és beszédtempója	Beszéd kutatás 2013 Nyelvhasználat és alkalmazások	Budapest, MTA NyTI	2013. nov. 14-15.
Teperics József	Félrefordulás és félrefordítás (Kosztolányi Dezső: Péter)	XXXI. OTDK	Debrecen	2013.04. 03.

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy kolléga részt vesz az OTKA és a Finn Tudományos Akadémia által közösen kiírt pályázat keretében Szegeden és Helsinkiben párhuzamosan folyó kutatásokban. OTKA-azonosító: FNN 107883. A projekt ideje: 2013. szeptember 1.–2017. augusztus 31. A kutatásra az OTKA-tól elnyert teljes összeg 42 222 000 Ft.

intézeti kutató(k) neve	a pályázat címe	az együttműködő			pályázati keret
		intézmény	tanszék	vezető kutató	
Bogár Edit	Számítógépes eszközök a veszélyeztetett finnugor nyelvek nyelvi revitali- zációjáért	SZTE	Angol– Amerikai Intézet	Fenyvesi Anna	OTKA
Bogár Edit	Computational tools for the revitalization of endangered Finno-Ugric minority languages	Helsingin yliopisto (Helsinki Egyetem)	Department of Computer Science	Roman Yangarber	Suomen tiedeakatemia (Finn Tudományos Akadémia)

V. A 2013-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Gerstner K: Grammatik im Großwörterbuch des Ungarischen [Beitrag zum Workshop Künftige Standards wissenschaftlicher Lexikographie, 25.–27. März 2012, Berlin]. Berlin: Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, 2013. pp. 1–8. URL: <http://edoc.bbaw.de/volltexte/2013/2373/>
2. Ittész N (főszerk.): *A magyar nyelv nagyszótára. 5. C–dézs.* Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 2013. pp. 1247.
3. Szabó TP: Egy megfigyelés – több interpretáció. In: Kontra M–Németh M–Sinkovics B (szerk.) *Elmélet és empiria a szociolingvisztikában (Válogatás a 17. Élőnyelvi Konferencia – Szeged, 2012. augusztus 30. – szeptember 1. – előadásaiból)*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2013. pp. 380–396. Kézirat URL: <http://sztp.hu/sztp-megfigy.pdf>

VI. Az osztály teljesítményének főbb számszerű mutatói 2013-ban (mellékletben)

VII. A 2014. évi főbb kutatási célkitűzések

A Szótári Osztályon 2014-ben két szótár – *A magyar nyelv nagyszótára* és az *Új magyar etimológiai szótár* – munkálatai folynak, valamint egy kolléga Bolyai-ösztöndíjjal dolgozik a József Attila-szótáron.

2014-ben folyik a Nagyszótár 6. *Di–el* kötetének írása, szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, a címszavak morfológiai kódolása, elkezdődik az anyag főszerkesztése. Tovább folyik az *f* és *g* betűs címszólista összeállítása. Befejeződik a *Magyar történeti szövegtár* aránytalanságait 1772 és 2000 közötti szövegekkel kiigazító, illetve a korpusz korhatárát 2010-re emelő korpuszbővítés anyaggyűjtése.

Az etimológiai szótár munkálataiban tovább folyik az etimológiai és szótörténeti szakirodalom feltárása; megtörténik a szótörténeti részek további felülvizsgálata; befejeződik az etimológiai részek fordítása első változatban; folyik a bibliográfiai részek kiegészítése, valamint az új címszók szótörténeti és etimológiai részeinek összeállítása.

Melléklet: A Szótári Osztály publikációi 2013-ban

Budapest, 2014. január 7.

Ittész Nóra
osztályvezető